

Голас Радзімы

№ 13 (1326)

КРАСАВІК 1974 г.

ВЫДААНЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДААННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ПЕСНЯ ЯНТАРНАГА КРАЮ

Вузкай ручайкай пачынае свой шлях Нёман на беларускай зямлі. Паўнаводнай ракой уліваецца ў мора на зямлі літоўцаў Нямунас. Пра многае могуць расказаць яго хвалі. Пра гаротны лёс людзей, якія з даўніх часоў сяліліся і на берагах Нёмана, і на берагах Нямунаса. Пра беларускіх і літоўскіх паўстанцаў, што ішлі пад сцягі Кастуся Каліноўскага. Пра тое, як сонца свабоды ўзышло над Савецкай Беларуссю і Савецкай Літвой.

Шмат агульнага ў гісторыі нашых народаў-суседзяў, яшчэ больш праюць еднасці, дружбы і супрацоўніцтва ў сённяшнім дні. Моцныя ўсебаковыя сувязі знітавалі дзве суседнія рэспублікі, сувязі эканамічныя, навуковыя, культурныя.

Мы пастаўляем у братнюю рэспубліку аўтасамазвалы і электронна-вылічальныя машыны, на літоўскіх палях працуюць беларускія трактары і бульбакапалкі; народная гаспадарка Беларусі карыстаецца літоўскімі электравымяральнымі прыборамі і электразварачным абсталяваннем, з Літвы паступаюць на нашы будоўлі будаўнічыя матэрыялы, а ў магазіны — тавары народнага спажывання.

Цеснае супрацоўніцтва наладжана паміж вучонымі абедзвюх рэспублік. Беларускія спецыялісты дапамагалі ў мантажы і адладцы эксперыментальнага плазматрона, які некалькі год назад быў устаноўлены ў лабараторыі Інстытута фізіка-тэхнічных праблем у Каўнасе. А калі каўнаскія фізікі значна ўдасканалілі плазматрон, іх знаходкі выкарысталі ў сябе вучоныя Інстытута цепла- і масаабмену АН БССР. Зараз усе інстытуты Акадэміі навук Літвы маюць дагаворы аб супрацоўніцтве з адпаведнымі інстытутамі Беларусі.

Абменьваюцца вопытам беларускія і літоўскія калгасы, саборнічаюць паміж сабой прадпрыемствы і ўстановы. Нядаўна БССР і ЛССР падпісалі дагавор аб сацыялістычным саборніцтве на датэрміновае выкананне планаў 1974 года. Дагавор паслужыць справе далейшага развіцця народных гаспадарак суседніх рэспублік, а дзелавое супрацоўніцтва павялічыць плённыя кантакты ва ўсіх галінах жыцця, яшчэ больш умацуе наша духоўнае братэрства.

Яркай старонкай гэтага братэрства сталі Дні культуры Савецкай Літвы ў Беларускай ССР. Старанна рыхтаваліся госці да адказнага візіту: усё самае лепшае, чым багаты янтарны край, павінны ўбачыць і пачуць беларускія сябры. З няменшай адказнасцю рыхтаваліся і гаспадары, якія хацелі, каб суседзі з Літвы ў нашай рэспубліцы былі акружаныя цеплынёй братэрскай дружбы.

Шчырую беларускую гасцінасць літоўцы адчулі, як толькі ступілі на нашу зямлю. На граніцы дзвюх рэспублік беларускія дзяўчаты паднеслі хлеб-соль пасланцам Савецкай Літвы. Святочна ўпрыгожанымі вуліцамі і плошчамі сустрэла сталіца Беларусі дарагіх гас-

цей. На фасадзе будынка Акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР — дзяржаўныя сцягі Савецкага Саюза, Літоўскай ССР і Беларускай ССР. Над уваходам — вялікая маляўнічая эмблема свята. Тут вечарам 20 сакавіка адбылося ўрачыстае адкрыццё Дзён культуры Савецкай Літвы ў Беларускай ССР. Кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі, пісьменнікі, кампазітары, артысты, дзеячы навукі і культуры, прадстаўнікі працоўных сталіцы віталі дэлегацыю Савецкай Літвы.

Урачысты вечар і вялікі канцэрт майстроў мастацтва Літвы на сцэне Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР былі першымі акордамі цудоўнага свята, якое ў наступныя дні яркай сімфоніяй уладарна загучала па ўсёй рэспубліцы. На лепшых сцэнічных пляцоўках сталіцы і абласных цэнтраў, у рабочых і сельскіх дамах культуры выступалі вядучыя мастацкія калектывы Літвы, прафесійныя і самадзейныя. Свята літоўскай культуры прыйшло ў кожны дом, бо Беларускае радыё і тэлебачанне арганізавалі трансляцыю многіх канцэртаў, наладзілі цікавыя перадачы, прысвечаныя братняй Літве.

Вялікую эстэтычную асалоду глядачам прынесла сустрэча з Дзяржаўным ансамблем песні і танца Літоўскай ССР «Летува», які нібы ўвабраў у сябе прыгажосць і мудрасць свайго народа. Нам было вельмі прыемна пачуць у выкананні гэтага выдатнага калектыву і беларускія народныя песні.

Зусім нядаўна хор хлопчыкаў Рэспубліканскага дома настаўнікаў «Ажуолюкас» выступіў у Мінску, але дастаць білеты на яго канцэрты ў час Дзён было амаль немагчыма, як і на оперныя спектаклі з удзелам салістаў Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Літоўскай ССР.

Высокі выканаўчы ўзровень прадэманстравала самадзейная сельская капэла «Гальве» з Тракайскага раёна, якой кіруе член Саюза кампазітараў Літвы Юргіс Гайжаўскас. Аматарам мастацкай самадзейнасці, якія скардзяцца на недахоп часу, цікава і карысна было даведацца, што жонка Гайжаўскаса Зофія — актыўная ўдзельніца «Гальве», што ў іх сям'і 10 дзяцей і ўсе яны маюць музычную адукацыю.

Слухаючы выступленне хору ўдзельнікаў рэвалюцыйнага руху з горада Панявежыс, мы стараліся ўгадаць, хто з гэтых пасівелых людзей Пятрас Шлапшынскас, былы баец 16-й Літоўскай стралковай дывізіі, удзельнік вызвалення Гомеля і Віцебска. У баях за Віцебск літовец быў паранены, яму дапамаглі мясцовыя жыхары. Шлапшынскас не ведае іх імёнаў, памятае толькі, што гэта былі пажылыя людзі. І яшчэ назаў-

[Заканчэнне на 7-й стар.]

Урачыстае адкрыццё Дзён культуры Савецкай Літвы ў Беларускай ССР у Вялікім тэатры оперы і балета БССР. Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

нно водоемов сточными водами металлургических предприятий и позволяют извлекать из этих вод полезные компоненты. Предложения о производстве автомобильного бензина с пониженным содержанием свинца разрабатывает Постоянная Комиссия СЭВ по нефтяной и газовой промышленности. Постоянная Комиссия по угольной промышленности, помимо прочего, организует сотрудничество в деле рекультивации земель при добыче угля открытым способом и так далее.

Созданы координационные центры, организующие совместную разработку и осуществление программ научных и технических исследований. Деятельностью координационных центров руководит Совет уполномоченных, в который каждая страна назначила своего представителя.

Для успешного выполнения намеченных программ важное значение имеет тот факт, что мероприятия по охране природы входят составной частью в координированные народнохозяйственные планы социалистических стран, следовательно, опираются на прочную финансовую и материальную базу. Уже сейчас подготавливается общая развернутая программа сотрудничества стран — членов СЭВ и СФРЮ в этой области на период до 1980 года и на более длительную перспективу. Она должна включать, помимо научных и технических работ исследовательского характера, меры по использованию результатов исследований, а также предложения о кооперировании и специализации производства очистного и контрольно-измерительного оборудования, его унификацию и стандартизацию.

Развивая и углубляя совместную природоохранительную деятельность, государства —

члены СЭВ отнюдь не стремятся ограничить ее исключительно рамками социалистического сотрудничества. Они активно участвуют в выполнении таких глобальных научных программ, как «Человек и биосфера», Международная биологическая программа, в работе многочисленных международных организаций, занимающихся вопросами защиты природной среды, прилагают усилия для налаживания постоянного сотрудничества стран, заинтересованных в чистоте балтийских вод.

Документы последней, XXVII сессии Совета Экономической Взаимопомощи подтверждают твердое намерение социалистических государств сделать все возможное для объединения усилий разных стран в борьбе за чистую Землю». Сессия рекомендовала членам Совета и дальше развивать широкое сотрудничество со всеми заинтересованными странами и международными организациями по проблемам окружающей среды. В частности, Комитету СЭВ по научно-техническому сотрудничеству поручено при разработке и осуществлении совместных природоохранительных мер предусмотреть необходимость их увязки с мероприятиями, проводимыми в этой области на общеевропейской основе.

Активизируя совместную деятельность, направленную на оздоровление окружающей среды, братские страны действуют в интересах не только своих собственных народов, но и всего человечества. Тем самым социалистическое сотрудничество снова подтверждает, что оно находится в авангарде сил, стремящихся поставить достижения современной науки на службу делу мира и прогресса.

Валерий БЕГИШЕВ.
АПН.

БССР У ДЗЮСЕЛЬДОРФЕ

Бясконцы паток наведвальнікаў, што прыязджаюць з розных гарадоў ФРГ на савецкую гандлёва-прамысловую выстаўку, якая праходзіць у Дзюсельдорфе пад дэвізам «Савецкі Саюз сёння». Толькі ў нядзелю 24 сакавіка на ёй пабывала звыш 22 тысяч чалавек. Гэта рэкордная колькасць наведвальнікаў за адзін дзень на выстаўках, якія праводзіліся на тэрыторыі дзюсельдорфскага кірмашовага комплексу «Навеа».

А 25 сакавіка на выстаўцы праводзіўся дзень Беларускай ССР. Яе экспанаты, якія размясціліся на плошчы 2,5 тысячы квадратных метраў, даюць нагляднае ўяўленне аб бурным развіццё БССР за гады Савецкай улады, дэманструюць перамогу ленинскай нацыянальнай палітыкі.

Беларуская ССР пастаўляе ў ФРГ металарэзныя станкі, падшыпнікі, кандэнсатары, поліэтылен, тавары шырокага спажывання.

На выстаўцы прадстаўлены вялікі асартымент тавараў з Беларусі: станкі рознага прызначэння, прадукцыя радыёэлектроннай і прыбора-

будаўнічай прамысловасці, аўтамабілі, трактары. Сярод тавараў шырокага спажывання — тканіны з сусветна вядомага беларускага лёну, адзенне, скура, абутак, мэбля, дываны, вырабы са шкла і творы народна-прыкладнага мастацтва.

Вялікую цікавасць выклікала ў наведвальнікаў дэманстрацыя Мінскім домам мадэлей новых узораў адзення з ільну і скуры.

Вядомасць заваявалі універсальная электронна-вылічальная машына «ЕС-1020», 40-тонны аўтамабіль-самазвал БелАЗ-548А, універсальныя трактары «Беларусь». Ужо заключаны першыя кантракты на пастаўкі прадукцыі БССР у ФРГ.

Цікавай была культурная праграма, паказаная ў дзень Беларускай ССР. Працяглымі аплэдысмантамі наведвальнікі сустракалі выступленні ансамбля «Песняры», артыстаў Беларускай філармоніі, майстроў народнага танца. У павільёне дэманстраваліся дакументальныя фільмы аб Савецкай Беларусі, гучала беларуская народная музыка.

«МОРА» У ЦЭНТРАХ ЕЎРОПЫ

«Палескае мора» — так абазначалася на старажытных картах вялізная нізіна — займае добрую трэць тэрыторыі Беларусі і значную частку Украіны. Плошча толькі беларускай часткі Палесся роўная шасці мільёнам ста тысячам гектараў — тут свабодна размясціліся б дзве такія краіны, як Галандыя.

Але чаму ў назве слова «мо-

мель Палескай нізіны». Гэта быў стратэгічны план пераўтварэння прыроды цэлага краю, разлічаны на некалькі пяцігодак. Пабудаваны на сучаснай навуковай аснове (над вырашэннем праблем меліярацыі Палесся працуюць 20 буйных навуковых устаноў рэспублікі і краіны), ён прадугледжваў стварэнне рэгуляемай воднай сістэмы краю. Вучоныя прапанавалі праект гарманічнага пераўтварэння зямлі з захаваннем яе прыгажосці, усіх

сяч — пад сельскагаспадарчае выкарыстанне.

ШТО ЗА ЛІЧБАЙ!

Мне давалося гутарыць аб гэтым з вядомым савецкім эканамістам беларускім акадэмікам Феліксам Марцінкевічам, які ўзначальваў работу ўрадавай камісіі па прагнозу развіцця прадукцыйных сіл Палесся да 1990 года. Марцінкевіч толькі што вярнуўся з Палесся і быў пад уражаннем убачанага:

— Уявіце сабе, на меліяра-

УТАЙМАВАННЕ ПАЛЕСКАЙ СТЫХІІ

ТОЛЬКІ ЗА ГАДЫ ДЗЕВЯТАЙ ПЯЦІГОДКІ У ПЕРАЎТВАРЭННЕ БЕЛАРУСКАГА ПАЛЕСНЯ БУДЗЕ УКЛАДЗЕНА 650 МІЛЬЁНАУ РУБЛЕУ. А УСЯГО НА ГЭТЫЯ МЭТЫ САВЕЦКІМ УРАДАМ ВЫДАТКОУВА-ЕЦЦА БОЛЬШ ЯК ДВА З ПАЛАВІНАЙ МІЛЬЯРДЫ РУБЛЕУ.

ра? Яго нагадвае Палессе ў паводку. Вясной тутэйшых рэкі і рачулікі разліваюцца на многія кіламетры. Вада размывае лёгкія глебы, утвараюцца азьярыны, балотцы, месцамі застаецца непразбая багна. У час паходу на Маскву ў 1812 годзе Напалеон быў вымушан абыходзіць стараной тых мясцінаў.

Ідэя ўтаймавання палескай стыхіі, пераўтварэння краю на радзілася не раптам. Цёплы мяккі клімат (сонечных дзён тут амаль столькі ж, колькі ў Адэсе, размешчанай на берэзе Чорнага мора), цудоўныя сенакосы і пашы, урадлівая зямля, якія не ўступаюць, а пасля дабаўлення мінеральных угнаенняў могуць, на думку спецыялістаў, і пераўзыходзіць славу тых чарназёмаў Кубані, унікальныя запасы карысных выкапняў, лясны — усё гэта бударажыла ўяўленне аграрнікаў і прамыслоўцаў.

Яшчэ ў 1873 годзе царскі ўрад, вельмі зацікаўлены ў дадатковых пастаўках лесу, накіраваў на Палессе экспедыцыю на чале з саракагадовым генералам Жылінскім. Ваенна-тапаграфічныя атрады працавалі тут амаль чвэрць стагоддзя. Але ўсе іх намаганні істотных змяненняў на Палессе не прынеслі. Яно па-ранейшаму заставаўся скарбніцай небывалых багаццяў, узяць якія было не пад сілу з-за крайняй тэхнічнай, ды і сацыяльнай адсталасці Расіі тых гадоў. Яшчэ ў канцы мінулага стагоддзя шчыльнасць насельніцтва ў гэтым краі была ледзь не самай нізкай у Еўропе — 6 чалавек на адзін квадратны кіламетр. І гэта амаль у самым цэнтры кантынента!

СТРАТЭГІЯ І ТАКТЫКА НАСТУПЛЕННЯ

Планамернае наступленне на стыхію палескіх багнаў пачалося адразу пасля таго, як вучоныя Беларусі, Украіны, Масквы стварылі «Генеральную схему асушэння і асваення зя-

звенняў біялагічнага ланцуга ўзаемаадносін у прыродзе. З гэтай мэтай тут будзе ўзведзена 25 тысяч сучасных інжынерных збудаванняў.

Намячалася адрэгуляваць рэчышча 30 вялікіх палескіх рэк, стварыць 17 вадасховішчаў і 19 наліўных рыбаводных сажалак, якія збяруць вялікую ваду рэк вяснай, каб у летнія засушлівыя месяцы аддаць яе палям.

Генеральнай схемай прадугледжана пакінуць пад дзяржаўныя запаведнікі буйныя балотныя і лясныя масівы. Таму ласі, касулі, высакародныя алені, рысі, глушцы, цецерыкі — а гэта ж таксама немалое багацце краю — застануцца, як і раней, жыць на Палессі. Акрамя таго, будзе пасаджана 10 тысяч гектараў лесаахоўных палос на асушаных тарфяніках...

Для ажыццяўлення гэтых грандыёзных планаў на Палессі была створана спецыяльная будаўніча-меліярацыйная фірма «Галоўпалессесводбуд». За шэсць год, якія мінулі з дня яе нараджэння, сельскай гаспадарцы рэспублікі перададзена звыш паўмільёна гектараў асушанай зямлі. Пабудаваны многія кіламетры дарог, арганізаваны новыя саўгасы. Сетка каналаў, якую трэба будзе завяршыць у бліжэйшыя гады, па сваёй працягласці ўтрая перавысіць даўжыню марскіх граніц СССР. Параўнайце з чатырма тысячамі вёрст, пракладзенымі кіркай і рыдлёўкай за 25 гадоў работы ваенна-тапаграфічных атрадаў...

Увогуле, каб зрабіць усю намечаную работу, без сучаснай тэхнікі і арганізацыі спатрэбілася б не адно стагоддзе. Але сёння магутнасць машын, занятых на меліярацыі краю, ўжо набліжаецца да мільёна конскіх сіл. Меліярацыйныя работы намечана завяршыць да 1980 года. Будзе асушана два мільёны дзвесце тысяч гектараў балот і забалочаных зямель. З іх мільён шэсцьсот ты-

ваных землях калгаса «Расія», дзе яшчэ восем гадоў назад касцы прывязвалі да абутку дошчачкі, каб не праваліцца ў хліпкую багну, цяпер нават і ў неспрыяльны кліматычны год атрымліваюць ураджай бульбы звыш 400 цэнтнераў з гектара...

Гэта—адзін прыклад. А вось як справа выглядае ў цэлым. Меліярацыя Палесся выклікае небывалыя змены ў эканоміцы і ўкладзе жыцця ўсяго поўдня Беларусі. Інтэнсіўнае развіццё атрымлівае сельская гаспадарка, амаль у пяць разоў павялічыцца вытворчасць мяса і малака, улоў рыбы дасягне 60 тысяч тон. За кошт асваення новых зямель рэспубліка будзе штогод атрымліваць дадаткова амаль 1 300 тысяч тон збожжа, 2 мільёны тон бульбы. Да 1980 года штогадовы дадатковы прыбытак ад сельскагаспадарчага выкарыстання меліяраваных зямель складзе 450 мільёнаў рублёў.

У плане гарманічнага развіцця Палесся немалое месца адведзена і прамысловасці. Тры чвэрці насельніцтва краю будуць вырабляць прамысловыя прадукты. Ужо сёння тры салігорскія камбінаты даюць палавіну ўсіх калійных угнаенняў, якія вырабляюцца ў краіне. Да 1990 года іх выпуск падвоіцца.

Прамысловае асваенне краю працягваецца. Будуецца новыя прадпрыемствы — Мазырскі нафтаперапрацоўчы завод, чацвёрты калійны камбінат у Салігорску. Замест васьмяццаці тысяч вёсчак і хутароў на Палессі вырастуць буйныя добраўпарадкаваныя пасёлкі і гарады, якіх будзе не больш тысячы. Непазнавальна змяняцца і гарады Палесся—Гомель, Брэст, Мазыр, Пінск, Рэчыца, Светлагорск. У іх будуць развівацца прыборабудаванне, радыётэхнічная прамысловасць.

Усё гэта — будучае Палесся, якое ствараецца сёння.

Яўген БУДЗІНАС.

Дзесяткі паслуг аказвае гамельчанам новы дом быту. Тут можна заказаць мужчынскае і жаночае адзенне, набыць паўфабрыкаты, з якіх за некалькі гадзін пашыюць касцюм або сукенку. Ёсць у доме быту і зала, дзе працуе выстаўка новых мадэлей сезона і адбываюцца дэманстрацыі мод. НА ЗДЫМКАХ: новы дом быту ў Гомелі; у адным з салонаў.

Фота Ч. МЕЗІНА.

МУЗЕЙ У ШКОЛЕ

У вёсцы Лядна Слуцкага раёна ў гонар 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў адкрыт гісторыка-краязнаўчы музей. Тут прадстаўлена звыш 500 розных экспанатаў. Школьнікі сабралі ўзоры зброі перыяду грамадзянскай вайны, падпольных газеты, якія друкаваліся ў час Вялікай Айчыннай вайны, прадметы быту партызан. Ганаровае месца займаюць узнагароды П. Філіповіча і А. Залогі, а таксама галерэя фотаздымкаў загінуўшых землякоў і тых, хто сёння сваёй працай памянае багацце роднага саўгаса «Рачкавічы». У раздзеле, які расказвае аб сучасным жыцці сялян, вывешан генеральны план забудовы вёскі Лядна.

Музей з цікавасцю наведваюць не толькі работнікі мясцовага саўгаса, але і жыхары суседніх вёсак і нават Слуцка.

М. СЯЎРУК.

Перыядычныя спады ў эканоміцы характэрныя для капіталістычнага спосабу вытворчасці. За пасляваенны перыяд, напрыклад, было два сусветныя крызісы: у 1948—1949 і ў 1957—1958 гадах. Аднак у апошнія гады адносна раўнамернага развіцця буржуазных эканамічных сістэм адкрылі, нарэшце, таямніцу «кіравання эканомікай». І вось новы спад. Ён адбываецца на фоне энергетычнага крызісу, захапіўшага практычна ўсе капіталістычныя краіны. Нядаўнія сапраўды ўскласці на арабскія дзяржавы віну за катастрофічны недахоп паліва і за растучыя эканамічныя цяжкасці аказаліся негрунтоўнымі, і ад іх адмовіліся нават буржуазныя прапагандысты. Кідаецца ў вочы, што эканамічныя праблемы прымаюць усеагульны характар і закранаюць важныя сферы жыцця краін Захаду. Згортванне вытворчасці суправаджаецца не толькі ростам беспрацоўя, што «натуральна» ў капіталістычнай гаспадарцы, але і далейшым разгулам інфляцыі, валютна-фінансавымі ўзрушэннямі, за якія ў першую чаргу расплачваецца чалавек працы. Аб гэтым сведчаць і пісьмы нашых суайчыннікаў, вытрымкі з якіх змешчаны ніжэй.

АПОШНІ ПАКЕТ

Амерыканцы — практычны народ. Гэта праяўляецца нават у тым, як яны закупаюць харчовыя прадукты: едуць у супермаркет і бяруць усё неабходнае на цэлы тыдзень. Так зручна — не трэба кожны дзень хадзіць у магазін.

Але цяпер, відаць, гэтай традыцыі прыходзіць канец. І прычынай таму — крызіс. Мясцовыя газеты шмат пішучь пра энергетычны крызіс, які, маўляў, узнік з-за таго, што арабы не далі нафты. Нафта капіталістычнай краіне сёння не хапае не толькі бензіну, але і прадуктаў харчавання.

Каб не быць галаслоўным, прывяду прыклад. На мінулым тыдні пайшоў я ў магазін, узяў сёе-тое з прадуктаў. Потым успомніў, што хутка вялікі дзень, трэба плячы булкі, і прыхапіў два пакеты мукі па два з паловай кілаграмы кожны. Падыходжу да касы, збіраюся

плаціць, а мне касірка кажа: «У адны рукі даём толькі адзін пакет. Такая цяпер норма».

«Вось так, — думаю, — ужо і тут норма». Але ж вымушан быў адзін пакет аддаць. Дарэчы, яго адразу ж падахапіла нейкая кабетка: мукі ў магазіне больш не было.

Янка ШКРАБ.

ЗША.

ЧТО ПОТОМ — НЕ ЗНАЮ

Уже давно окончился 1973 год, а я все вспоминаю его. Он грин, а я все вспоминаю радостных минут, несколько интересных встреч, которыми мы так дорожим здесь, на чужбине.

На праздники нас приглашали в гости в советское консульство. Там нас угощали русскими блюдами, мы разговаривали о нашей милой Родине, смотрели советские фильмы. Мы пели, танцевали и плакали, вспоминая покинутую землю и своих родных.

В прошлом году у нас в Милане гастролировал Большой театр Союза ССР. Даже не знаю, с чем можно сравнить это событие. Люди просто сходили с ума от желания попасть на спектакли, билеты купить было совершенно невозможно. Я считаю себя необязательно счастливой — я слушала «Евгения Онегина» и «Руслана и Людмилу». После каждого спектакля зал буквально гремел от аплодисментов. «Большой театр — большая слава», — говорили у нас в Милане о гастролерах.

А потом на нас посыпались несчастья. В Милане жизнь по сравнению с прошлым годом подорожала в 4—6 раз. Два месяца пролежал в больнице муж, фабрику, где он работал, закрыли. Слава богу, он еще месяц должен получать пособие по больничному бюллетеню, так что еще месяц будет у нас хлеб. Что потом — не знаю. Моего заработка едва хватит, чтобы заплатить за квартиру.

Леонарда МАЛЕЕБА.

Италия.

КРЫЗИС І ЦЭНЫ

Пенсія мая невялікая, усяго 300 крузейра. А жыццё ў апошні час вельмі дарагое. У выніку арабскага эмбарга на пастаўку нафты ў краіны, што падтрымлівалі захопніцкую палітыку Ізраіля ў час апошняй вайны на Блізкім Усходзе, дзяржавы Паўднёвай Амерыкі, у тым ліку і Бразілія, і сёння яшчэ зведваюць цяжкасці з гаручым. Летась цэны на бензін, напрыклад, узнімаўся шэсць разоў. Сёлетні год таксама пакаўся з павышэння кошту бензіну. І адразу ж падскочылі

цэны на прадукты, адзенне. Манаполіі нажываюцца, а церпяць у першую чаргу простыя людзі. Асабліва моцна адбываецца такое становішча на бенсінах.

Міхаіл ПАУЛЮКОВІЧ.

Бразілія.

РАЗНЫЕ СУДЬБЫ

У нас растет безработица, ужасно дорожат продукты, все выше и выше цены на квартиры. Очень тесные помещения для школ, нет детских садов и ясель, как в Советском Союзе, а в частные заведения рабочие отдать детей не в состоянии. Мои родственники, от которых я часто из Минска получаю письма, сообщают, что летом отправляют своих ребят в пионерские лагеря на отдых за очень небольшую плату, сами отдыхают по профсоюзным путевкам тоже почти бесплатно.

В прошлом году во время своего визита на Родину я видела своих племянников. Все они очень веселые, декламировали стихи, пели для меня песни.

С кем бы из родственников я ни встречалась, я не слышала разговора о безработице, о необеспеченной старости. У них интересная жизнь.

Эдит СЛАВИНА.

США.

ЧТО БУДЕТ ЗАВТРА

В Советском Союзе человек живет и имеет надежду на будущее для себя и для своих детей. Мы здесь живем и не знаем, что будет завтра. Наверное, вам известно, какой хаос в нашей стране в настоящее время. Тысячи безработных, приостанавливались фабрики, заводы. Забастовки. Рабочие добиваются повышения заработной платы. Цены растут на все товары. Бензин, нефть подорожали в 3—4 раза. Каждый месяц цена все выше. Вот какая жизнь здесь в настоящее время.

Андрей ЗЕЛЕНЬИ.

ФРГ.

...А ДЕНЬГИ ВЗЯЛИ

В конце прошлого года моя жена попала в больницу. Обследовал ее, врачи диагностировали диабет. Ей назначили лечение, но ничто не помогало: у больной пропал аппетит, состояние ухудшалось. И через восемь дней врачи предложили мне: «Забирать жену домой». Признаться, такое решение ошеломило меня: как же так, ведь если человек болен, его надо лечить? Но я вынужден был подчиниться. Домой жена вернулась в худшем состоянии, чем была до лечения.

А спустя несколько дней мы получили счет: за обследование и за восемь дней пребывания в больнице надо было заплатить 802 доллара 25 центов, плюс еще 130 долларов врачу за консультации. Так и выходит — человеку не помочь, а деньги взяли.

Нечто подобное происходит и с Соединенными Штатами. Сейчас в стране энергетический кризис, который перерастает в кризис общий, не хватает продуктов питания, транспорт во многих местах парализован, растет безработица, цены идут вверх. Наши «доктора», в том числе и Генри Киссинджер, вроде бы делают все, чтобы спасти большое общество. А на деле выходит, что трудящимся приходится выгребать последние гроши из карманов, а капиталисты от всех этих кризисов наживают новые миллионы.

Гордей БУСЬКО.

США.

ДРУГОГО ПУТИ НЕТ

По существу в Соединенных Штатах и в Канаде нет нехватки нефти и нефтепродуктов. Все разговоры о том, что в возникновении энергетического кризиса виноваты арабы, рассчитаны на простаков, на то, чтобы запугать обывателя, выкачать побольше денег из карманов трудящихся.

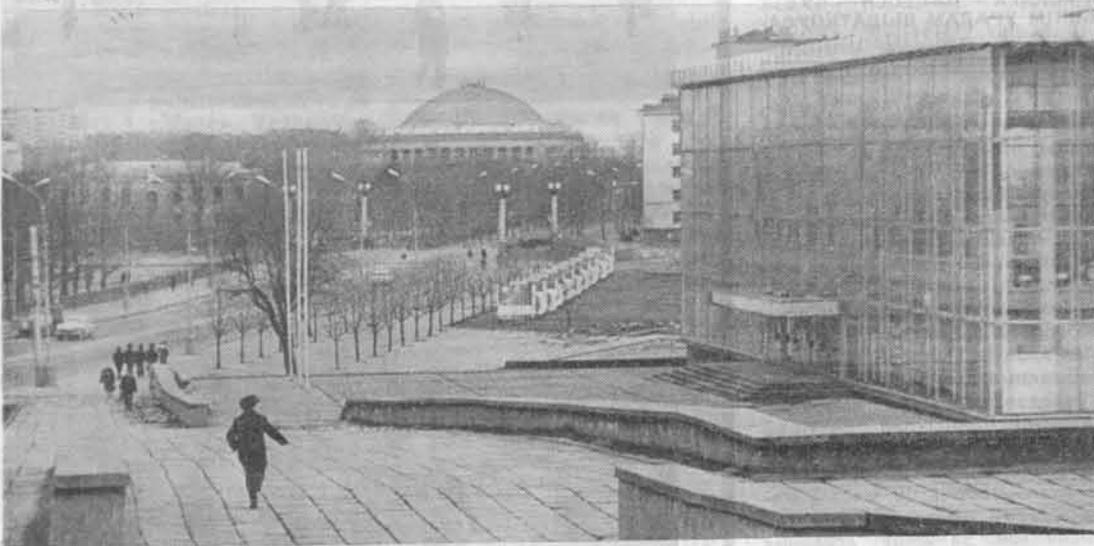
Канада и США имеют нефть в достаточном количестве. Но ее добыча находится в частных руках. А каждый капиталист пользуется случаем, чтобы нажиться в трудную минуту. Если цены взлетают до уровня междунаrodnых, то для канадского потребителя нет разницы, какой бензин горит в его автомобиле или тракторе — арабский или канадский.

Проблема энергетического обскужалась, например, на конференции премьеров провинций и федерального правительства. За ее работой можно было следить по радио и телевидению. Слушаешь выступление участников, и перед глазами возникает такая картина: на поляне лежит наполовину съеденный лось. На туше написано «нефть». А волки-капиталисты грызутся между собой, стараясь отхватить кусок по-лучше.

Энергетический голод — лишь часть общего кризиса капитализма. Как же можно исправить нынешнее положение в стране? Этот вопрос волнует сегодня многих канадцев. Лекарства от этого недуга только одно — социализм. И рано или поздно его надо будет принять. Другого пути нет.

Григорий МАРТЫНЮК.

Канада.

Адна з прыгажэйшых вуліц Мінска, адбудаваная пасля Вялікай Айчыннай вайны, — вуліца імя Янкі Купалы.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

НЕЗАБЫЎНЫЯ СТАРОНКІ ГІСТОРЫ

Нам давалося быць удзельнікамі падзеі вялікага гістарычнага значэння, з часу якой мінула пяцьдзесят гадоў. Гутарка ідзе аб узбуйненні БССР за лік этнаграфічных беларускіх зямель. Гэты ўваходзілі ў састаў Расійскай Федэрацыі. Якія знамянальны акт атрымаў сваё законнае афармленне на VI Надзвычайным з'ездзе Саветаў БССР (13—16 сакавіка 1924 года). Сярод вялікай групы дэлегатаў-касамольцаў з'езда былі і аўтары гэтых радкоў.

Зала дома культуры (цяпер драмтэатр імя Горкага) была запоўнена дэлегатамі і гасцямі — рабочымі, сялянамі, ваеннаслужачымі і прафсаюнікамі перадавой інтэлігенцыі. Пачалы нядаўняй грамадзянскай вайны жылося не надта багата. Некато-

рыя дэлегаты яшчэ не здымалі шынялі. Аднак настрой быў ва ўсіх прыўзняты. Асабліва запомніўся момант адкрыцця з'езда, калі мнагалюдная зала ў адзіным парыве ўстала і горача, ад усяго сэрца вітала з'яўленне ў прэзідыуме «ўсерасійскага старасты» М. Калініна і старшыні ЦВК БССР А. Чарвякова.

У сваім уступным слове А. Чарвякоў, падкрэсліўшы каласальнае значэнне VI з'езда для беларускага народа, адзначыў непасрэдны ўдзел у гэтым урачыстым акце Калініна. «Ён прыехаў да нас, — сказаў Чарвякоў, — не для таго, каб крывадушнічаць з намі, не для таго, каб кінуць пустыя фразы аб саюзе роўных з роўнымі, вольных з вольнымі, як гэта практыкуецца ў капіталістычных краінах, а для таго, каб дапамагчы нам вырашыць складаныя пытанні».

А пытанні былі сапраўды складаныя. З першых крокаў сацыялістычнага будаўніцтва ў БССР узніклі цяжкасці ў вырашэнні шэрагу эканамічных праблем. Некаторыя павясы Беларускай і Гомельскай губерняў з большасцю Віцебскай і Нясельскай губерняў у той час не ўваходзілі ў састаў рэспублікі. БССР складалася ўсяго з шасці павеятаў Мінскай губерні з насельніцтвам у 1 554 670 чалавек. Заходнія беларускія землі па Рыжскаму мірнаму дагавору адышлі да буржуазна-памешчыцкай Польшчы.

Пытанне аб узбуйненні БССР абмяркоўвалася ў сакавіку 1923 года на VII з'ездзе Кампарты Беларусі. З'езд у сваёй пастанове «Па нацыянальнаму пытанню» ўказаў, што хуткае адраджэнне

БССР магчыма толькі пры ўключэнні ў тэрыторыю Беларусі аднаго часткі з ёй суседніх павеятаў, і лічыў неабходным перагрупаваць раёны ў адпаведнасці з іх гістарычнымі, эканамічнымі, вытворчымі і нацыянальна-культурнымі асаблівасцямі. Разгледзеўшы гэтае рашэнне, ЦК РКП(б) прыняў пастанову аб расшырэнні граніц Савецкай Беларусі за лік сумежных раёнаў Гомельскай, Віцебскай і Смаленскай губерняў з пераважаючым беларускім насельніцтвам.

Гэты гістарычны акт быў з вялікай радасцю ўспрыняты насельніцтвам далучыўшыхся павеятаў і знайшоў сваё выражэнне ў адзінагалосным галасаванні дэлегатаў на з'ездах мясцовых Саветаў за ўваходжанне ў састаў БССР. Волеўраўленне народнае масе поўнае супала са зваротам Прэзідыума ЦВК ССР, у якім адзначалася, што гэта аб'яднанне «з'яўляецца новым і яркім доказам фактычнага ажыццяўлення дружальных і брацкіх адносін народаў, якія насяляюць Савецкі Саюз».

Пасля ўзбуйнення Савецкай Беларусі яе тэрыторыя расшырылася вельмі чым у два разы. У два з паловай разы павялічылася насельніцтва. У снежні 1926 года было ажыццяўлена далейшае ўзбуйненне тэрыторыі рэспублікі за лік Рэчыцкага і Гомельскага павеятаў з горадам Гомель. У выніку тэрыторыя БССР складала 125 з лішнім тысяч квадратных кіламетраў. Насельніцтва — амаль 5 мільянаў чалавек.

Сардэчнасцю і любоўю да беларускага народа было прасякнута выступленне М. Калініна на VI Надзвычайным з'ездзе Саветаў БССР: «У адста-

ПРЕОБРАЖЕННАЯ САРЫ-АРКА

Султан ДОСМАГАМБЕТОВ,
председатель исполкома Карагандинского областного Совета депутатов трудящихся.

Сары-Арка — обширная область в Центральном Казахстане, вплоть до 1934 года относившаяся к зоне засушливых полупустынь. Столетиями этот край слыл глухоманью. Даже кочевые казахи редко раскидывали здесь юрты. Вот что писал в своем дневнике Михаил Пришвин, путешествовавший по Сары-Арке в 1909 году: «Мы едем сутки... другие, а она все такая же, такое же сухое и желтое море, как снег выступает соль на дорогах, озера мертвые, соленые, со страшными фиолетовыми краями».

40 лет назад началось освоение найденного в Сары-Арке крупного месторождения каменного угля. На безжизненной земле был заложен город Караганда, ставший затем центром новой области. Сейчас это один из самых крупных городов Казахстана с населением более полумиллиона человек.

Караганда не единственный рукотворный оазис в некогда пустынной Сары-Арке. Джезказган, Балхаш, Темиртау, Шахтинск и еще около десятка городов построены здесь за годы Советской власти.

Сары-Арка в переводе с казахского означает «желтая степь». Превратить ее в цветущий оазис было делом сверхтрудным. Государство не считалось с затратами на ирригационные, мелиоративные и противозероэрозийные работы. Научными сотрудниками создан-

ного в Караганде в 1940 году Ботанического сада Академии наук Казахской ССР было выведено и рекомендовано для посадок в Центральном Казахстане 85 видов деревьев, сотни сортов цветов, различных кустарников.

В области сейчас леса растут на площади 140 тысяч гектаров. Почти две тысячи гектаров занимает нарядный ковер из цветников и газонов.

Тысячелетия Сары-Арка страдала из-за отсутствия воды. Ныне по 450-километровому каналу в Караганду течет вода сибирской реки Иртыш. Драгоценная влага идет на промышленные и бытовые нужды, орошение полей. Вдоль канала расположились угольня новых зерноовощных совхозов. В водохранилищах разведена рыба.

Карагандинская область занимает ведущее место в республике по объему промышленного производства. Ежегодно вступают в строй новые металлургические цеха, домы, шахты, химические предприятия. Поэтому большое внимание уделяется здесь охране окружающей среды от вредного воздействия бурно развивающейся промышленности. При каждом новом объекте строятся высокоэффективные очистные сооружения, пыле- и газоулавливающие установки.

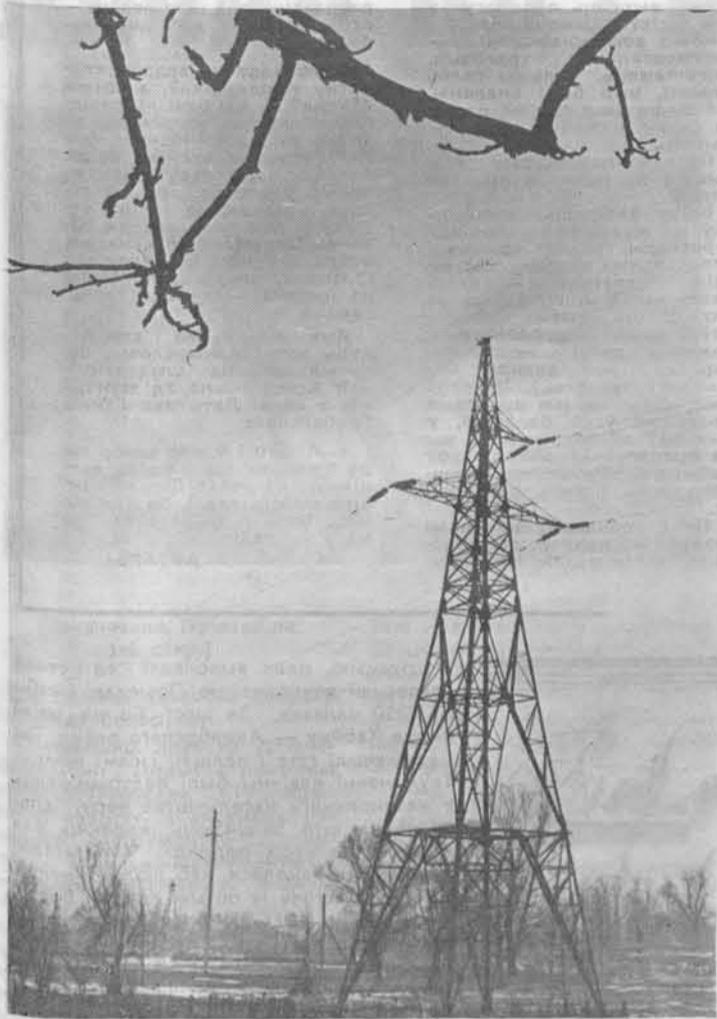
Несколько лет назад в шахтерских городах области началось решительное наступление

на терриконы. Эти самовозгорающиеся пирамиды отравляли воздух вредными газами и угольной пылью. Созданному при комбинате «Карагандауголь» участку рекультивации поручили снести гигантские насыпи. Сейчас многих терриконов не стало — миллионы кубометров отвальной породы вывезли в балки, овраги, низины.

Воздух и водоемы в Караганде с каждым годом становятся чище не только от того, что исчезают терриконы. За последние пять лет в городе ликвидировано около ста старых котелов. К централизованному теплоснабжению подключены весь жилой фонд и промышленные предприятия. Назову одну цифру. На сооружение очистных систем в областном центре за минувшие два года затрачено свыше 9 миллионов рублей.

Многое делается в области и по охране земель. Для защиты почвы от ветровой эрозии земледельцы широко используют противозероэрозийные сельскохозяйственные машины. В хозяйствах области введены почвозащитные севообороты. Совхозы и лесхозы посажены тысячи гектаров полезащитных лесных полос.

Свыше миллиона человек живут и трудятся сегодня в преобразенной Сары-Арке. Они любят свою землю, берегут ее и делают все для того, чтобы она стала еще краше.

Кроки индустрии.

Фота Л. ГЕОРГИЕВА.

ОЩУЩАЮТСЯ ПОСЛЕДСТВИЯ ВОЙНЫ

Хотя война в Индокитае для Соединенных Штатов уже закончена (по крайней мере на словах), последствия ее ощущаются в стране до сих пор. И сейчас еще многие американские матери оплакивают своих сыновей, погибших в джунглях Вьетнама, Камбоджи, Лаоса. За что отдали жизнь эти парни? Во всяком случае не за свою землю, не за свободу своей родины.

А те молодые люди, которые вернулись домой, столкнулись с трудностями, испытываемыми большинством американцев: безработицей, инфляцией, преступностью, расовой дискриминацией. Экономический кризис обострил и без того трудное положение простых людей Америки. И никто не знает, как долго это продлится.

Осип ОСОВИК.

США.

ИЗМЕНЕНИЯ К ХУДШЕМУ

Несколько слов о жизни во Франции. В последнее время

здесь произошли большие изменения к худшему. В результате эмбарго арабов на поставки нефти в некоторые страны Запада во Франции также стала ощущаться нехватка топлива, газа, электричества. Праздничество страны через прессу, радио и телевидение призывает французов экономно расходовать энергопродукты. Именно поэтому впервые за послевоенные годы на Новый год во Франции не было световых реклам и улицы, как во время оккупации, были полусофещены. Кроме того и цены на все продукты поднимаются каждый день. Французы говорят: лучше купить сегодня, чем завтра. Завтра будет дороже. Безудержное повышение цен сопровождается небывалым ростом безработицы.

Средства массовой информации ограничиваются разговорами об энергетическом голоде. На самом деле это кризис социальный, политический, идеологический, культурный и финансовый — кризис всего буржуазного общества.

Михаил МИХАЙЛОВ.

Франция.

Суда Каспийского нефтеналивного флота получают вторую жизнь на старейшем Бакинском судоремонтном заводе. Крупный плавучий док позволяет вести сложные ремонтные работы. Мощные порталы краны устанавливают на кораблях готовые узлы. НА СНИМКЕ: у причала завода.

лай, забітай Расіі працоўныя Беларусі, асабліва сяляне, былі адсталыя і прыгнечаныя. Адкуль больш за ўсё ішло перасяленцаў у Амерыку? Гадоўным чынам з Беларусі, якая лічылася паслынкам Расійскай імперыі. Дзе была найбольшая колькасць людзей непісьменных? У Беларусі. Вось на якой тэрыторыі рабочыя і сяляне ствараюць цяпер Беларускаю Рэспубліку».

Узбуджэнне БССР выклікала велізарны рэзанс за граніцай, асабліва ў буржуазнай Польшчы. Польскія працоўныя ўважліва пераканаліся, што правільнае вырашэнне нацыянальнага пытання магчыма толькі ва ўмовах сацыялістычнага ладу.

У друку БССР і газетах нацыянальна-вызваленчага напрамку Заходняй Беларусі ў той час з'яўлялася шмат паведамленняў аб закрыцці на «крэсах» культурна-асветніцкіх устаноў і школ. Доступ у вышэйшыя навучальныя ўстановы для беларускай моладзі быў там закрыты. Некаторыя юнакі тайна прабіраліся праз граніцу ў Мінск, каб атрымаць вышэйшую адукацыю.

Натуральна, што на VI Надзвычайным з'ездзе Саветаў БССР шмат гаварылася аб сацыяльным і нацыянальным прыгнечанні працоўных Заходняй Беларусі. Амаль ва ўсіх выступленнях дэлегатаў гучаў голас пратэсту, праводзіліся дзве паралелі паміж становішчам у БССР і «крэсах», гэта значыць у Заходняй Беларусі, выказвалася глыбокая вера, што рана ці позна гэтыя вобласці ўз'яднаюцца з БССР.

Ветэран рэвалюцыйнага руху Польшчы Фелікс Кон вітаў з'езд ад імя Выканкома Камінтэрна.

«Вы аб'ядналіся, — сказаў ён, — толькі ў адной частцы, на ўсходзе... Але вы яшчэ не аб'ядналіся на захадзе. Тое, што адбываецца цяпер тут, гэта жывы заклік да ўсіх прыгнечаных».

Адзін за адным узнімаліся дэлегаты на трыбуну. Гаварылі пераканаўча і ўсхвалявана. «Сэрца б'ецца сёння і ад радасці і ад смутку, — сказаў першы рэктар Белдзяржуніверсітэта, акадэмік Пічэта. — Ад смутку, што мільёны нашых братоў і сясцёр за граніцай стогнуць пад прыгнётам. Але сённяшня радасць дае нам упэўненасць у тым, што замежная Беларусь злучыцца з намі. Аб гэтым марыць беларускі народ».

«Хто мог чакаць, — гаварыў сялянін Івашчанка, дэлегат з Аршанскага павета, — што лапатныя беларусы будуць паўнапраўнымі гаспадарамі ў Іх краіне, а работніцы і сялянкі, якія былі бяспраўнымі нават у сваіх сем'ях, сядучы сёння разам з намі за адзін стол і будуць вырашаць пытанні найвялікшага дзяржаўнага значэння? Ці не казка гэта?»

Ленінская нацыянальная палітыка, нібы маяк, указвала мільёнам беларусаў заходніх абласцей шлях збаўлення ад буржуазна-памешчыцкай эксплуатацыі і нацыянальнага прыгнечання. Іх нясмелыя, разрозненныя спачатку выступленні паступова перарасталі ў масавыя забастоўкі, вулічныя дэманстрацыі рабочых і выступленні сілян пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Спыніць рэвалюцыйны рух народа не змаглі ні карныя экспедыцыі, ні ваенная каланізацыя, ні расстрэлы і шыбеніцы. У верасні 1939 года ажыццявілася ўз'яднанне БССР з Заходняй

Беларуссю. Збыліся спадзяванні беларускага народа і дэлегатаў VI Надзвычайнага з'езда Саветаў.

Многае змянілася на вачах старэйшага пакалення, да якога мы належым. Акінеш позіраюць у думках пройдзены шлях за мінулыя дзесяцігоддзі, і сэрца напаўняецца бязмежнай радасцю за найвялікшыя пераўтварэнні ва ўсёй нашай краіне, у Беларусі. Нягледзячы на каласальныя разбурэнні, выкліканыя вайной, Беларусь пры брацкай дапамозе ўсіх народаў СССР развілася імкліва і бурна, ператварыўшыся ў індустрыяльна-каліасную рэспубліку з высокаразвітымі прамысловасцю і сельскай гаспадаркай, культурай і навукай. БССР займае цяпер 5-е месца па колькасці насельніцтва сярод саюзных рэспублік, і як свабодная, роўная сярод роўных дзяржава, выйшла на міжнародную арэну.

Узбуджэнне БССР увайшло яркай, незабыўнай старонкай у летапіс беларускага народа. І сёння поплеч з усімі народамі краіны беларусы дабываюцца яшчэ большых поспехаў у будаўніцтве светлай будучыні ўсяго чалавецтва — камунізму.

Н. АРЭХВА,

Я. РУБЕНЧЫК,

дэлегаты VI Надзвычайнага з'езда Саветаў БССР.

«...Гэта я сама бачыла. Адна жанчына... У яе было дваццаць дзяцей. Двое забралі ў Германію, а ўсе дзевяць каля яе ляжалі. Абняла рукамі, і ўсе яны згарэлі...»

Пра фашызм чалавечтва ведае, здаецца, усё. Попел мільёнаў забітых, спаленых, замучаных ступае ў сэрцы людзей.

Кроў і слёзы, якімі, калі пакарыстаца выразам Да-стаеўскага, «прамоцана ўся зямля ад кары да цэнтра», — вось якую памяць панину па сабе фашызм.

І ўсё ж сям-там спрабуюць зноў і зноў абяліць гэтую чуму XX стагоддзя — у вачах новых пакаленняў, якія самі не перажылі жахаў другой сусветнай вайны.

Вунь колькі «навуковых прац» друкуецца на Захадзе пра Гітлера і ягоную зграю, колькі кнігі і артыкулаў, у якіх народная памяць свядомы і настойліва падмяняецца рэваншскай тугой

гітлераўскіх генералаў, памяццю-настаўляючай халуёў «Фюрэра» ці пісьмамі яго каханкі Евы Браўн. Хто як можа, стараюцца надаць «чалавечыя рысы» акрываўленай зяпе «звышзвароў», гавораць нават пра... гуманізм Гітлера (Н. Крос, «Адольф Гітлер»), Забыўшыся пра моры пралітай фашыстамі крыві, вывучаюць (В. Мазер, «Адольф Гітлер. Легенда. Міф. Сапраўднасць»), даследуюць аналізы... фюрэравай мачы, дэманструючы такім чынам «навуковасць» ды «аб'ектыўнасць»...

Аднак існуе памяць народная — непадкупная памяць пра фашызм гестапаўскі, канцлагерны, хатынскі.

Суд народаў не закончыўся ў Нюрнбергу. Ён працягваецца — у памяці народнай. Суд гэты неабходны не толькі ў імя гістарычнай справядлівасці. Ён жывым патрэбен. Тым, наму могуць пагражаць будучыя гітлеры. Шведскі вучоны Н. Тюрбінген піша пра гэта так: «Калі б толькі адна з асноўных

дзяржаў узначальвалася сёння чалавекам, падобным да Гітлера, жыццё на зямлі было б знішчана».

Абяляючы, рэабілітуючы ТАГО Гітлера, пракладаючы дарогу **НОВАМУ** — ужо атамнаму маньяку.

Таму так важна, жыццёва важна, каб на ўвесь свет гучала народная памяць, праўда пра фашызм.

Хатыні — вёскі, спаленыя, знішчаныя разам з людзьмі — гарацямі, балючым, гнеўным праўда і памяццю Беларусі. Жыхары звыш двухсот нашых разбураных у вайну гарадоў і амаль дзевяць тысяч спаленых вёсак, многія сотні яных знішчаны разам з жыхарамі, маюць што сказаць усяму свету. Не толькі пра той фашызм, які бачыла і Заходняя Еўропа, але і пра той, які яна убачыла б, калі б фашыстам удалося прыступіць да «канчатковага ўрэгулявання ў Еўропе»...

Дваццаць мільёнаў чалавечых жыццяў каштавала савецкаму народу гэта — па-

ламаць іх «канчатковы план», вырваць перамогу з рук расістаў-цёмрашалаў.

«Я — з вогненнай вёскі...» — дакументальная трагедыя, кніга-памяць, жывы голас людзей, што былі спалены, забіты разам з сям'ёй, разам са сваёй вёскай і якія — жывуць.

Паслухайце ж, што гаворыць і як памятае пра тое народ.

Блізу дваццаць кіламетраў магнітафонных запісаў — расказы трохсот трыццаці неспрадных сведнаў хатынскіх трагедый — сілалі змест гэтай кнігі. Больш за пятнаццаць тысяч кіламетраў дарог — асфальтавых, палявых, лясных — звязваюць іх, былыя ахвяры фашысцкіх зверстваў. Жывуць яны, гэтыя цудам ацалелыя людзі, па ўсёй Беларусі, у тых 147 вёсках, у якіх мы на працягу чатырох гадоў пабывалі, аб'ездзіўшы трыццаць пяць раёнаў рэспублікі.

На старонках гэтай кнігі людзі з вогненнага вёсак сабраліся ўсе разам. Каб свед-

чыць. Судзіць. Пытацца. Каб раскажаць, пра што ведаць — страшна, але забыцца — небяспечна.

Сваю задачу — задачу спачатку збіральнікаў, а потым аўтараў — мы бачылі ў тым, каб зберагчы, утрымаць, як «плазму», невыносную тэмпературу чалавечага болю, недаўмення, гневу, якія не толькі ў словах, але і ў голасе, у вачах, на твары, у трымаць усё тое, што, як паветра, акружае чалавеча, які раскажаў нам, а цяпер, са старонак кнігі, зяртаецца да чытача — да вас зяртаецца.

Дык няхай жа і вам будучы адрасаваны словы, пацутыя намі на шматпакутанай Асвейшчыне ад жанчыны з вёскі Латыгава Ганны Грабоўскай:

«...А што і ў нас такое гора было, як і ў Хатыні, дык ніхто і не ведае. Дзякую вам, што вы прыехалі, бо я ж сама... Вось і раскажаць не магу — плачу...»

АУТАРЫ.

«ПЛАН» — У ДЗЕЯННІ

У музеі пасёлка Акцябрскі можна ўбачыць такія лічбы:

Перад вайной жыхароў у Акцябрскім раёне было — 32 тысячы.

У канцы 60-х гадоў — 25 тысяч.

Нешта падобнае раскажуць вам і Міншчына, і Віцебшчына (Лагойскі і Бягомльскі, Расонскі і Асвейскі раёны), і іншыя мясцовасці Беларусі.

Выконваць свой «план абязлюдзення», «вызвалення» ад людзей, ад насельніцтва, «жыццёвай прасторы на ўсходзе» фашысты пачалі з першых дзён вайны.

Але асабліва злавесны размах набыло гэта ранняй вясной 1942 года на Акцябршчыне.

Гомельшчыну мы выбралі для запісаў у 1971 годзе, бо лета было сухое.

Хоць і ведаеш пра тое, што Беларусь — нафтавая рэспубліка, і ўжо не першы год, аднак, апынуўшыся ў тых мясцінах, будзеш зноў і зноў шукаць вачыма вышкі, вялізныя бакі — такое ўсё незвычайнае сярод густой палескай зеляніны.

Трохі збоку — нязвыклія газавыя факелы.

Ведаеш, што гэта дарагая, «нерэнтабельная» краса, але не глядзець не можаш.

І глядзіш па-асабліваму: сваімі, але ўжо і не толькі сваімі вачыма. Такое адчуванне, што ты ўжо бачыў гэтае палыханне пад палескім небам — але начное, трывожнае. Адзін з нас якраз на Палесці партызаніў, але не ў яго асабістай памяці тут справа. А ў той памяці, якую мы збіраем і з якой хутка і непазбежна ажываецца, як амаль што з уласнай...

Людзі з вогненнага вёсак...

«Я не з гэтай, але таксама з вогненнай вёскі», — сказала нам жанчына. І колькі іх на Беларусі — вёсак, якія страшна, жудасна парадніў агонь! «Я — таксама...»

Не аднаму, мабыць, чалавеку начныя водбліскі мірных газавых факелаў нафтавага Палесся не даюць заснуць. Бо яму бачыцца іншае, такое:

«...Знадворку запалілі нас. Вот узялі так пырнулі на гэты клуб, і гэты клуб пайшоў гарэць. І вот адзін наш, ён у канторы работу бухгалтарам, дык ён у акно, у раму як даў і выляцеў з сынам. Сын быў роўны з ім. І яшчэ жанчына. Нас пяць душ выскачыла. Ага, дык яны, як ляцелі ключэм цераз гэтае акно, дык немцы па іх вочарадз выпусцілі — тыя, што каля жалезнай дарогі ляжалі. Яны беглі ўсе, як гусі якія, ключэм, так яны ўсе і паляглі, гэтыя людзі. А я ззаду так у акно выпала, і тут канаўка ж была, і кусцікі былі такія...»

Фёкла Якаўлеўна КРУГЛОВА з гарадскога пасёлка Акцябрскі.

«...Запалілі Кавалі. На гэтым маменце. І гэтыя ж мужчыны паўзлазьяць на крышу, глядзяць і бачаць, як лаваюць дзяцей і кідаюць у агонь...»

Матрона Трафімаўна ГРЫНКЕВІЧ з вёскі Курын Акцябрскага раёна.

«...Той канец дзярэўні заняты, а наш канец яшчэ свабодны. Мы і пайшлі на пасёлка, што каля самага лесу. Потым у аleshнічак. І тут нас мо баб пятнаццаць ляжала ў гэтым аleshніку. Ужо ўпалі і ляжалі. Не бачылі, як яны палілі, як забіралі, толькі чутна, сільна крычалі, народ крычаў. Не чутна, што яна там адна гаворыць, толькі: «А-а-а-а!» Толькі голас ідзёт. Ідзёт голас, а потым і ўсё — анямелі...»

Ганна Сяргеўна ПАДУТА з вёскі Лаўстыні Акцябрскага раёна.

«...Я адпаўзла так метраў можа са сто ад вёскі і ляжу ў жыцце, думаю: «Што ж яны там будуць з імі рабіць?» Праўда, я далекавата была і ад іх, там дзе іх палілі, — метраў можа з чатырыста, а мо-

РАЗДЗЕЛЫ З КНІГІ

жа і больш. Ляжу я і слухаю, а іх там з аўтаматаў та-та-та-та — строчаць, строчаць з аўтаматаў, як завялі ўжо ў хату. Ляжу я, ляжу, а потым бачу — гараць ужо хаты, вёску ўсю асвятляе. Відна стала, бо ўжо цямяцэ збіралася.

А поезд прыйшоў, ды па вёсцы ўсё б'е ды б'е з кулямэтаў ды з усяго — аж жыта косціць...

А я ў разоры ляжу. Ляжала, ляжала я, ужо цямнее. Чую: машыны пагулі на Васілевічы. І поезд пайшоў той, што страляў. Я тады ў жыцце ўстала, вярнулася на сваё селішча і пагукала, можа дзе хто ёсць. Аніхто не адказваецца, толькі тавар раве, ды каты мяўкаюць, ды сабакі брэхуць...»

Кацярына Данилаўна КРОТ з вёскі Лозкі Калінкавіцкага раёна.

Гэта ўсё ў нашых людзях вельмі ж блізка, на самым кончыку памяці:

«Калі так цягнуцца, — гаворыць нам жанчына ў вёсцы Касцюковічы Мазырскага раёна, — думаеш, мо гэта ўжо скончылася. А як зноў васьць так напамінаць... здаецца, што зноў пачынаецца».

Амаль дзве тысячы кіламетраў, калі перанесці іх на карту, выцягнуцца спачатку ў ляманую лінію, на канцах і вуглах якой — Гомель — Рэчыца — Калінкавічы — Мазыр — Лельчыцы — Петрыкаў — Капаткевічы — Азарычы — гарадскі пасёлка Акцябрскі... І калі гэта палічыць ствалом дрэва, дык галіны і галінкі яго — ужо тыя вёскі, куды нам якраз і трэба ўвесь час адгалінацца: Горваль — Глыбаў — Першамайск — Крынікі — Ліскі — Лозкі — Алексічы — Прыбылавічы — Вялікія Сялюцічы — Тонеж — Капцэвічы — Навасёлкі — Вялікае Сяло — Лучыцы...»

Асабліва многа вёсак такіх вакол гарадскога пасёлка Акцябрскага (Рудабелкі) — больш за трыццаць.

Тут васьць, на Акцябршчыне, яно і распачыналася. «Экспедыцыя», «акцыя» — па-рознаму яно называлася ў розных раёнах Беларусі, але азначала адно: масавае знішчэнне насельніцтва, запланаванае загадзя.

І Гітлер, і яго памагатыя па разбоі і расісцкім канібальстве многае гаварылі адкрыта. Але яшчэ больш хавалі да той пары, калі можна будзе (пасля перамогі на галоўнымі праціўнікамі) прыступіць да «канчатковага ўрэгулявання».

Гітлер:

«Цяпер важна, каб мы не раскрывалі сваіх мэт і ўстановак перад усім светам. Да таго, гэта і не патрэбна зусім. Галоўнае, каб мы самі ведалі, чаго мы хочам... Матывіроўка перад светам нашых дзеянняў павінна зыходзіць з тактычных меркаванняў. Значыцца, мы зноў будзем

падкрэсліваць, што мы вымушаны былі заняць пэўны раён, навесці там парадак і ўстанавіць бяспеку. Мы былі вымушаны ў інтарэсах насельніцтва клапаціцца пра спакой, харчаванне, камунікацыі і г. д. Адсюль і ідзе наша рэгуляванне. Такім чынам, не павінна быць раскрыта, што справа датычыцца канчатковага ўрэгулявання. Тым не менш, мы ўсё ж будзем прымяняць усе неабходныя меры — расстрэлы, высяленні і г. д.»

І яшчэ:

«Рускія ў сучасны момант аддалі загад аб партызанскай вайне ў нашым тыле. Гэта партызанская вайна мае свае перавагі: яна дае нам магчымасць знішчыць усё, што паўстае супраць нас».

Борман:

«Пагроза, што насельніцтва акупіраваных усходніх зямель будзе размнажацца хутчэй, чым было раней, вельмі вялікая... Менавіта таму мы павінны прыняць неабходныя меры...»

Меры!.. Стралець кожнага, хто хоць бы коса глянуў! — крычыць яфрэйтар Шыльгрудер — Гітлер. А Кейтэль перакладае гэта на генеральскую мову загада: «Фюрэр распарадзіўся, каб усюды былі пушчаны ў ход самыя крутыя меры... Пры гэтым трэба ўлічваць, што на адзначаных тэрыторыях чалавечыя жыццё нічога не варта, а запалохаць можна толькі незвычайнай жорсткасцю...»

І васьць нямецкія рэгулярныя войскі пачалі тут, на Акцябршчыне, рэалізаваць тую «зручную магчымасць»: пад выглядам барацьбы з партызанамі выконваць даўні і галоўны свой «план».

Для ваенных і гаспадарнікаў «зручна» было, што і партызанам, як яны спадзяваліся, паменшае, мясцовасць стане «чыстай», даступнай. Але галоўнае — наогул менш будзе гэтых славян, гэтых беларусаў, рускіх, украінцаў... Чаму б загадзя, не чакаючы канчатковай перамогі, не пачаць на справе «зніжчаць біялагічны патэнцыял» усходніх народаў? Справа распачата — у канцлагерах і ў лагерах для ваеннапалонных. Перанесці гэта і ў вёскі, адкуль кожная нацыя чэрпае найбольш «чалавечыя рэсурсы».

«Згодна з планам, — гаварылася на нарадзе ў стаўцы Гітлера 16.7.1941 года, — прадугледжана высяленне 75 працэнтаў беларускага насельніцтва з тэрыторыі, якую яны займаюць».

І «высяленне» пачалося. З першых дзён вайны, акупацыі. Але асабліва жудасны размах набыло гэта найперш у Акцябрскім раёне. А пачалі тут з вёскі Хвойна. Праўда, належала вёска гэтая да суседняга, Капаткевіцкага раёна, але на нямецкіх картах быццам лічылася за Акцябрскі. І таму з яе пачалі. Расклад,

інструкцыю, план выконвалі са сваёй злавеснай дакладнасцю. Прыехалі і забілі 1350 чалавек. За што? Бо на іхняй карце Хвойна — Акцябрскага раёна. Так і тлумачылі гэта і паліцаі, і самі немцы. Тлумачэнні павінны былі падтрымліваць у навакольнага насельніцтва веру, спадзяванні, што знішчаюць, караюць «за віну», а не «ўсіх падрад». Фашыстам, вядома, не хацелася, каб людзі кінуліся ў лясы. Дастань іх потым адтуль! Вось і «тлумачылі». Забілі Алексічы, вялікую вёску каля Хойнікаў, і пусцілі чутку: памылкова, не тую хацелі, а зусім у іншым раёне — таксама Алексічы, але тыя сапраўды «вінаватыя!» Знішчылі Лозкі, і зноў: хацелі Галаявічы, бо каля іх партызаны цягнулі падарвалі, да іх гэта бліжэй было. А тут, у Лозках, памылка выйшла.

Не толькі іх жудасныя справы, але і гэтыя ідыёцкія «тлумачэнні» лішні раз паказваюць, што і Хвойня, і Лозкі, і Алексічы, і ўся Акцябршчына, і сотні іншых вёсак у другіх раёнах знішчаны, забіты былі за адну-адзіную «віну». У вёсках гэтых жылі савецкія людзі, якіх «перавыхаваць» на пакорлівых нявольнікаў фашысты не спадзяваліся. Адзін сродак і шлях яны бачылі: «высяляць». А што азначала гэта — адна з самых першых якраз адчула Хвойня, а за ёю — амаль усе вёскі Акцябршчыны.

Было тады ў Хвойні больш за трыста двароў. На іх месцы цяпер — шэсцьдзсят. Бязладна рассыпаліся гэтыя шэсцьдзсят хат на пячаных узгорках. Па сыпучым пяску ідзеш і да брацкіх магіл, у якіх пахавана былая Хвойня — 1350 чалавек. Што з імі зрабілі, раскажваюць нам муж і жонка **РЭПЧЫКІ** — **Мікалай Іванавіч** і **Вольга Піліпаўна**.

«...Значыцца, рана мы ўсталі і зірнулі ў акно, — пачынае Мікалай Іванавіч, — як цёмная хмара яны былі на той бок рэчкі. Куды яны едуць — чорт іх ведае. Многа народу кінулася ў лес, мужчыны найбольш. Бабы з дзецьмі засталіся. Ну, і мужчыны засталіся многа. Што робіцца? Прыехалі яны, ахалілі вёску, занялі з канца і гоняць — і дзяцей, і малых, і вялікіх, і старых. Хто не можа ісці, з хаты не выганяюць. Астаюцца. Я тады акалечаны быў, мне перабіла нагу, і я ў гіпсе ляжаў. Ну, думаю, што будзе, то будзе. Бачу, пагналі людзей. Мужчыны аддзялілі, і дзяцей з жанкамі. Мужчыны заганалі ў гумно і запалілі, — я ўжо бачу, што агонь гарыць. Бачу — з гары гоняць пачкамі жанок, дзяцей. А гумно гарыць. Тое гарыць, каторае далей. А іх гоняць у другое. Кончылі гнаць сюды — раз, дзверы закрылі, аблілі бензінам і падалілі. А мне ўсё гэта з акна відна. Я гавару на сваю сям'ю:

— Ведаецца што — хто куды! Не хавайцеся толькі ў будынку, а дзе якое колдзец або карчы. І ў стаі не хавайцеся, бо ён запаліць, будзем гарэць.

Гэтыя бабы што робяць? Папужаліся! А ў мяне зямлянка была. Так во хата, а ад хаты так во зямлянка. Я сказаў імі, а сам па іх слядах іду. Бо забуліся яны на мяне, што і я тут. Дык я ўзяў тады повад пачапіў, — быў у мяне повад такі, — спусціўся з ложка, нагу сям-так уматаў і пайшоў. Перапоўз я парог, гляджу, куды яны пайшлі. Так мы і засталіся.

Хто быў дзе ў хаце, тых пабілі, папалілі, гараць у хаце. Увойдуць у хату — людзі ляжаць, а хто ўцякае — страляюць. Валы ходзяць, каровы ходзяць, свінні пішчаць, а вёска гарыць. Людзей няма, а тавар па сяле гоняць, скот павыганялі.

Мужчыны спачатку ганялі, патамілі іх, а тады ўжо заганалі ў гумно. Жанок гналі пасцяпенна, пачкамі. А мужчыны ганялі, каб аслабелі яны, каб не маглі супраціўляцца.

Алесь АДАМОВІЧ,

Янка БРЫЛЬ,

Уладзімір КАЛЕСНІК.

(Працяг будзе).

ПЕСНЯ ЯНТАРНАГА КРАЮ

У час Дзён літоўскай культуры з вялікім поспехам выступілі ў нашай рэспубліцы ансамбль песні і танца «Летува».

Асабістыя кантакты беларускіх і літоўскіх пісьменнікаў спрыялі далейшаму ўмацаванню сувязей нашых літаратур. **НА ЗДЫМКУ:** народны пісьменнік беларусі К. КРАПІВА (злева) з літоўскімі калегамі Э. СЕЛЯЛЕНІСАМ і В. ПЯТКЯВІЧУСАМ.

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

калі прагрэсіўныя віленскія выдаўцы выпусцілі ў свет «Раскіданае гняздо» Я. Купалы і «Курганную кветку» К. Буйло. У Вільнюсе жылі і працавалі Цётка, Я. Купала, Я. Колас, З. Бядуля, М. Танк.

У 20—30-я гады ў Беларусі знайшлі прыстанак многія літоўскія пісьменнікі, вымушаныя ратавацца ад праследавання буржуазнага ўрада. У той час у Саюзе пісьменнікаў Беларусі існавала літоўская секцыя, у Мінску выходзіла літоўская газета «Раўдонасіс артоясі» («Чырвоны араты»), ставіліся спектаклі на літоўскай мове, выдаваліся кнігі (з 1928 года па 1934 год у Беларусі дзяржаўным выдавецтве выйшла каля 80 кніг на літоўскай мове).

Традыцыйныя сувязі паміж літаратурамі двух братніх народаў сёння творча развіваюцца. На вечары літоўскай літаратуры, які адбыўся ў Мінску, у Палацы культуры прэзсаюзаў, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Літвы А. Бяляўскас сказаў: «Самае дарагое, што ёсць у нас, — гэта дружба, і іменна яна нараджае сапраўдную дружку нашых літаратур».

Урачыстую сімфонію свята літоўскай культуры ўпрыгожылі і маляўнічыя фарбы твораў майстроў выяўленчага мастацтва братняй рэспублікі. У сталічным Палацы мастацтваў адкрылася вялікая выстаўка, на якой прадстаўлена каля тысячы твораў жывапісу, скульптуры, графікі, прыкладнага мастацтва, а таксама выстаўка кнігі Літоўскай ССР.

Не ўпершыню дэманструюць свае работы ў Беларусі літоўскія мастакі. Добра ведаюць у суседняй Літве і творы беларускіх майстроў выяўленчага мастацтва. Многія беларускія

мастакі атрымалі адукацыю ў літоўскіх мастацкіх вышэйшых навучальных установах. У Літве жыве і працуе беларускі жывапісец П. Сергіевіч. Плёнам творчай садружнасці літоўскіх і беларускіх мастакоў і архітэктараў з явіцца помнік партызанам абедзвюх рэспублік, што разам змагаліся супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Помнік неўзабаве ўзнімецца на граніцы Беларусі і Літвы.

Сярод цікавых і разнастайных мерапрыемстваў Дзён культуры Савецкай Літвы ў Беларусі значнае месца займаў фестываль фільмаў Літоўскай кінастудыі, які адкрыўся ў мінскім кінатэатры «Партызан» карцінай М. Гедрыса «Раны зямлі нашай». У праграму фестывалю ўвайшлі як новыя работы літоўскіх кінематаграфістаў,

так і стужкі мінулых год, у тым ліку выдатныя карціны рэжысёра В. Жалакявічуса «Ніхто не хацеў паміраць» і «Гэта салодкае слова — свабода».

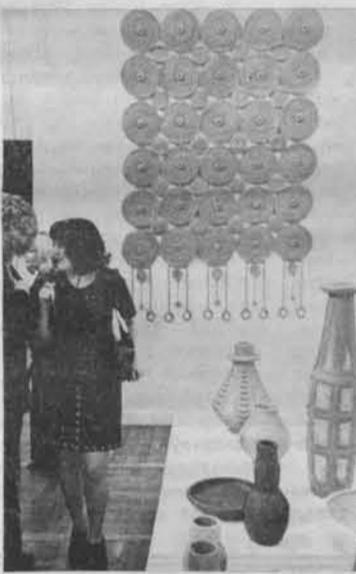
Незабыўныя ўражанні ад сустрэч з мастацтвам Савецкай Літвы надоўга застануцца ў памяці і сэрцах беларускіх гледачоў як чароўная песня янтарнага краю. Аднак у час Дзён адбываліся і сустрэчы іншага, дзелавага характару. На іх дзеячы культуры суседніх рэспублік абменьваліся вопытам, абмяркоўвалі планы сумесных работ, намечалі далёкія і блізкія перспектывы твораў супрацоўніцтва. Так, на сустрэчы музыкантаў Літвы і Беларусі ў Саюзе кампазітараў БССР нарадзілася ідэя арганізацыі сумесных пленумаў праўленняў двух творчых саюзаў—

у Мінску і Вільнюсе, а таксама аб'яднаных конкурсаў выканаўцаў, калектывных выданняў музычных твораў. Літоўскія кампазітары Э. Бальсіс і К. Кавяцкас звярнуліся да сваіх беларускіх калегаў з прапановай узаемна ўзбагачаць рэпертуар музычных тэатраў Літвы і Беларусі, сімфанічных праграм вядучых аркестраў.

Дзесяць дзён працягвалася свята літоўскай культуры на беларускай зямлі, свята, якое яшчэ больш з'яднала нашы рэспублікі, упрыгожыла новымі фарбамі нашу вялікую дружбу. Гэта — самы выдатны плён Дзён культуры Савецкай Літвы ў Беларускай ССР, бо няма для людзей Краіны Саветаў скарба, даражэйшага за непарушнае інтэрнацыянальнае братэрства савецкіх народаў.

Камерны аркестр Літоўскай ССР прынёс вялікую эстэтычную радасць беларускім аматарам музыкі; творы больш як 300 аўтараў склалі выдатную выстаўку, якая экспанавалася ў сталіцы Беларусі; юныя артысты з хору

радасць беларускім аматарам музыкі літоўскага выяўленчага мастацтва, хлопчыкаў «Ажуолюкас».

ШКОЛА САДЗІНА

Споўнілася дваццаць гадоў з таго часу, калі пры Слуцкім доме піянераў і школьнікаў пачаў працаваць гурток выяўленчага мастацтва. Увесь час ім кіруе член Саюза мастакоў БССР Уладзімір Садзін. Юбілею гуртка была прысвечана выстаўка твораў юных мастакоў у фале слуцкага кінатэатра «Цэнтральны».

У Садзін стаў настаўнікам многіх таленавітых мастакоў Беларусі. А колькі юнакоў і дзяўчат ён навучыў бачыць і шанаваць прыгожае!

Сёння добра вядомы імёны мастакоў — братаў Уладзіміра і Міхаіла Басальгіяў, якія прайшлі праз школу Садзіна. Хто трымаў у руках зборнік вершаў Максіма Танка «Хай будзе святло» і бачыў яго мастацкае афармленне, зробленае братамі Басальгіямі, і хто хоць крыху знаёмы з творчым почырам У. Садзіна, той скажа: «Гэта — стыль Садзіна».

Член Саюза мастакоў Георгій Скрыпнічэнка і Уладзімір Карзоў — таксама вучні Садзіна.

Заканчвае Вышэйшае прамысловае вучылішча імя Мухінай былы гуртковаец Уладзімір Суздальцаў, у Мінскім

тэатральна-мастацкім інстытуце вучыцца Уладзімір Голуб.

Многія вучні Уладзіміра Сцяпанавіча ўдзельнічалі ў міжнародных, усеаюных, рэспубліканскіх выстаўках.

Добры плён працы гуртку выяўленчага мастацтва ў Слуцку. Неблагія і перспектывы. Прыемна адзначыць, што ў апошніх наборах у гурткі (а вядзе мастак два — малявання і жывапісу і гурток гравюры) шмат здольных дзяўчынак: Наташа Ус, Люба Варнік, Аксана Сячко, Ларыса Курыла і іншыя.

Ларысе Курыла няма яшчэ 8 гадоў, а яна рыхтуе ўжо сваю першую выстаўку.

Малонкі гуртковаў разнастайныя па жанрах і тэматыцы. Радзіма, мір, родная прырода, жыццё народа і піянераў, праца — вось асноўныя тэмы дзіцячых твораў. Партрэт, пейзажныя замалёўкі, гравюры — усё гэта было прадстаўлена на выстаўцы.

Сёлета ў мастака два юбілеі — дваццацігоддзе яго педагагічнай дзейнасці і пяцідзесяцігоддзе з дня нараджэння. Справаздачную выстаўку, прысвечаную першаму юбілею, Садзін і яго вучні падрыхтавалі сур'ёзна, добра. Цяпер мастак рыхтуе сваю выстаўку ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем Уладзіміра Сцяпанавіча ёсць што паказаць людзям, якім ён аддае свой талент.

Р. РОДЧАНКА.

НАВІНЫ КІНО

ПРА ВАСЮ БУСЛІКА І ЯГО СЯБРОЎ

Вось ужо каля двух гадоў на кінастудыі «Беларусьфільм» вядуцца эксперыментальныя работы па стварэнню беларускага мультыплікацыйнага фільма. Першая мультыплікацыйная стужка рэжысёра Уладзіміра Голікава «Два погляды на адно і тое ж» з поспехам прайшла ўжо на экранх тэлевізараў.

Цяпер У. Голікаў разам са сваёй здымачнай групай закончыў работу над новым маляваным фільмам «Вася Буслік і яго сябры» па сцэнарыю Алены Кобец-Філімонавай.

— Мастацтва мультыплікацыі, — гаворыць рэжысёр, — зацікавіла мяне даўно, яшчэ ў час вучобы ў мастацкім інстытуце імя Сурыкава. Я вельмі рады, што тут, на «Беларусьфільме», мая мара, нарэшце, ажыццявілася.

— Новая стужка, — працягвае Голікаў, — для дзяцей і пра дзяцей. Мы спадзяёмся, што наш маляваны герой Вася Буслік спадабаецца юным гледачам. Ён такі ж, як і яны: вясёлы, жыццярэды, цікавы.

Невялікі пакой, дзе размясціліся мультыплікатары, нечым нагадвае

казку. Са сцен глядзяць вясёлыя і сумныя звяркі. На малюнках — экзатычныя пальмы, мініяцюрныя аўтамабілі і нават арыгінальнай канструкцыі будзільнік.

— Гэта ўсё мы выкарысталі ў нашых палярэдніх стужках «Два погляды на адно і тое ж» і «Няўдачнік», — гаворыць мастак-мультыплікатар Пётр Шынкевіч. — У хуткім часе ў гэтым імправізаваным музеі зоймуць сваё месца персанажы апошняй казкі.

ВІЦЕБСКІЯ ЎЗОРЫ

За дзесяць мінут экраннага часу здымачнай групе кінакарціны «Віцебскія ўзоры» — паэту А. Вялюгіну, рэжысёру І. Гаско, апэратару Д. Зайцаву, кампазітару Ш. Калашу — удалося паэтычна, пранікнёна перадаць характар памаладзеўшага старажытнага Віцебска, якому сёлета спаўняецца 1000 год. Тут ткуцца славытыя дываны і ствараюцца унікальныя заточныя станкі, якія ведаюць у Англіі, Францыі, Швецыі, Індыі. На ўвесь свет вядомы віцебская мастацкая школа і гімнастыя гэтага горада.

Фільм, пастаўлены творчым аб'яднаннем «Летапіс», створан для папулярнай кінасерыі «10 мінут па СССР». Яго ўбачаць у многіх зарубажных краінах.

Пакідае мароз
Азярцо, ручайны...
На галінках бяроз —
Завязь песні шпачынай.

Сакавік, кожны год
Я цябе сустракаю!
На душы — крыгаход,
Сам увесць, — як рака, я.

Дзе той снежны сумёт!
Дзе яны, завірухі!
Зноўку крышыцца лёд
Майго смутку і скрухі.

Пабягу — ручайкі
Даганю за дубравой.
Я сплятаю вянкі
Сваёй радасці новай.
Мечыслаў ШАХОВІЧ.

ЛЮБЫЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

Разнеслі вятры заляжылі і горкі
далёкай мінуўшчыны пыл.
Стаіць на пагорках, на ста сямігорках
Мой родны, мой слаўны Капыль.

Мікола ХВЕДАРОВІЧ.

У кожнага чалавека ёсць блізкі і дарагі кут, які здаецца яму найлепшым у свеце. Для мяне такім месцам з'яўляецца старадаўні Капыль, што раскінуўся на песеннай зямлі сярод палёў і бароў Міншчыны.

Гарадок не ўразіць вас высокімі шматпавярховымі камяніцамі, маштабнасцю будоўляў, інтэнсіўнасцю руху на сваіх магістралях. Але, напэўна, прывабіць пакрычастымі з-за рэльефу вуліцамі і завулкамі, старасельскай утульнасцю і гасціннасцю капыльскіх двароў.

Пра характар нашага наваколля пісалі ў сваіх творах Цішка Гартны, Алесь Гурло, Мікола Хведаровіч, Анатоль Астрэйка, Сцяпан Александровіч, Нічыпар Чарнушэвіч, Адам Русак і іншыя беларускія літаратары. Чаруе яго сваёй непэўторнай красой і ў майскую квецень, і ў лютаўскую непагадзь.

Асабліва вылучаецца ўсходняя ўскраіна, дзе спалучыліся ў адзіным ансамблі помнікі прыроды і гісторыі. Некалькі стагоддзяў назад тут чуўся звон і бразгат металу, палахліва іржалі коні, валіліся з сёдлаў ворагі і абаронцы Капыльскага княства, якім на працягу многіх гадоў валодаў патомны род Алелькавічаў. У 1506 годзе ля Капыля былі амаль поўнасцю знішчаны полчышчы татарскіх заваёўнікаў. У тым жа наснаццатым стагоддзі горад атрымаў Магдэбургскае права, дазвол на будаўніцтва ратушы, наладжанне кірмашоў. А крыху пазней у яго наваколлі адбыліся жорсткія баі паміж войскамі магнатаў Сапегаў і Радзівілаў за права валодання горадам.

Нават пасля другога падзелу Рэчы Паспалітай, калі Капыль увайшоў у склад

Расійскай імперыі, ён неаднаразова становіўся арэнай жорсткіх пабоішчаў са шведскімі, напалеонаўскімі і іншымі грабежнікамі. Як памятка аб падзеях тых далёкіх дзён захаваліся землянныя абарончыя збудаванні са старым замчышчам ды размешчаныя паблізу старажытныя курганы.

Не менш багатыя і гісторыя рэвалюцыйнага руху Капыля. У перыяд першай рускай рэвалюцыі ў мясцовай арганізацыі РСДРП было 115 членаў і спачувачы.

распытваў аб людзях і справах гэтага беларускага мястэчка.

Некаторыя падзеі з жыцця мястэчкаўцаў знайшлі адлюстраванне ў рэмане нашага земляка Цішкі Гартнага «Сокі цаліны». Памятаеце апісанне мясціны, дзе праходзіла маёўка: «...Не зусім вялікі, так мо дзесяцін у трыццаць, якраз ляжаў на ўсходнім баку Сіліцоў, якраз выпіраючы сваім рогам у роў-даліну, шырокі і плоскі, пасярэдзіне якога працякае маленькая рачулка...»

Гэта дакладнае апісанне капыльскай

ры не было ні аднаго ўцалелага грамадскага будынка, больш за тры тысячы капыльскіх двароў і расстралялі акупанты.

Паступова аднаўляліся вуліцы, узводзіліся прадпрыемствы, а на высечках клепатлівых работнікі лясной аховы садзілі кволеных хвойных дрэўцаў. Цяпер трыццацігадовыя хвойныя дасягаюць ужо вышыні двухпавярховага дома.

Плыткую Каменку запрудзілі, і ў той даліне ўтварыліся два азёрцы. Прыгожае відовішча — розных адценняў зялёных пагоркі і люстраная роўнядзь вады ля іх падножжа.

Старыя людзі расказваюць, быццам даўным-даўно шырокую даліну між капыльскіх гор запаўнялі воды вялікай рэчкі. І жыў тут прыгожы хлапец Янка. Удзень ён лавіў рыбу, займаўся палываннем, а як толькі на зямлю спускаўся прыцемкі, плыў на тайнае спатканне з паненкаю з Капыльскага замка. Аднойчы ў навалніцу хвалі накрылі човен закеханага.

Яго маці-чараўніца жорстка пакарае раку за гібель любімага сына. Воды з усёй даліны імгненна сплылі ў адну крынічку, а каб не расплыліся зноў, жанчына прыкрыла іх зверху чыгуннай юшкай. Так і цякла тая крынічка пасярод зялёнага поплавка. Ніхто не вымяраў яе глыбіні, толькі казалі, што калі кінуць каменьчык і прыслухацца, то праз хвілінку аднекуль з глыбіні можна пачуць прыглушаны гук. Гэта значыць, каменны трапляў у чыгунную юшку. Цяпер тая крынічка недзе пад пяціметровай тоўшчай вады.

Людзі аказаліся мацней чараўніцы мацней нялёгкіх абставін жыцця. Яны адбудавалі родны горад, аднавілі характар яго наваколля і прымнажаюць сваёй працай славу Капыля.

Усевалад ГУРЫНОВІЧ.

СТАЦЬ НА ПАГОРКАХ...

У кастрычніку 1905 года члены арганізацыі правалі мітынг рабочых і рамеснікаў Капыля, усеагульную палітычную забастоўку, арганізавалі антыўрадавыя выступленні моладзі. Гадавіна «крывавай нядзелі» ў мястэчку адзначалася вялікай палітычнай дэманстрацыяй рабочых, рамеснікаў і сялян.

У перыяд наступлення рэакцыі група рэвалюцыйнай моладзі стварыла тут гурток «Самарзвіцце і самаадукацыя», які выпускаў літаратурна-грамадскія рукапісныя часопісы «Заря» і «Голос низа», «Вольная думка». Сярод мястэчкаўцаў распаўсюджвалася лясенская «Іскра», надрукаваныя на гектографе лістоўкі і пракламацыі. Ёсць звесткі, што аб дзейнасці капыльскіх падпольшчыкаў ведаў У. І. Ленін. Вядомы рускі літаратурна-журналіст Л. Клейнбарт, які працягнуў час жыў у Жэневе, пазней пісаў, як Ленін, убачыўшы на яго стала канверт са штэмпелем «Капыль», доўга

ускраіны. Хвойнік, як і раней, расце на схілах пагоркаў. Праўда, у памяці Зміцера Жылуновіча (гэта сапраўднае імя пісьменніка Цішкі Гартнага) ён быў іншым — векавым лесам з меднаствольнымі дрэвамі-волатамі. Аж да Вялікай Айчыннай вайны хвойнік быў любімым месцам адпачынку нашчадкаў гартнаўскага падпольшчыка Рыгора Нязвычайнага. У летнія, спякотныя дні ён кішаў дачнікамі, якія з паўсвету з'язджаліся сюды, каб паблукваць у густым зарасніку лясчынніка, падыхаць чыстым паветрам, настоеным на гаючых пахах хвой і лясных траў.

Гітлераўскія акупанты бязлітасна знішчылі лес. Ад яго засталіся толькі некалькі нізкарослых каржачкоў. Сумна і балюча было глядзець на пустыя, выпаленыя сонцам схілы. І, здавалася, ніхто і нішто не ў стане аднавіць загубленую прыгажосць.

У вызваленным ад фашыстаў райцэнт-

У геалагічным музеі Беларускага навукова-даследчага геолога-разведвальнага інстытута захоўваюцца 133 метэарыты, якія знойдзены на тэрыторыі Савецкага Саюза, у тым ліку і ў Беларусі, атрыманы ў парадку абмену з многіх навуковых устаноў свету. НА ЗДЫМКУ: супрацоўнік музея Барыс ШАВЯКОУ.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

У МЕНЮ — ЦЭПЕЛІНЫ

Незвычайныя стравы пачалі падаваць у рэстаране «Волма» ў Чэрвені. Тут можна пакаштаваць салату «Алітус», цэпеліны з кменам, бліны «Жэмайгу», юшку па-вясковому, разнастайныя крэмы з узбітых вяршкоў з фруктамі, пячэнне, пірожныя. У меню ёсць таксама асыяжаныя напіткі «Жувінтас» і «Гайва», чай з кімену і набору кісэль з чорнага хлеба. Сталы сервіраваны ў літоўскім нацыянальным стылі традыцыйным драўляным посудам. Спе-

цыяльны стол, упрыгожаны ячменнымі каласамі, прызначан для аматараў піва. У сакавіку тут праводзіўся тыдзень нацыянальнай літоўскай кухні. Больш як пяцьдзясят лепшых павароў, кандытараў, афіцыянтаў наёмлілі наведвальнікаў са сваімі нацыянальнымі стравамі. Літоўскія калегі дзяліліся з беларускімі кулінарамі прафесійнымі сакрэтамі, пабывалі на Мінскім мотавелазаводзе, дзе азнаёмліліся з работай лініі «Эфект» у заводскай сталовай.

Такі абмен стаў традыцыйным для кааператараў дзвюх рэспублік. У канцы мінулага года ў раённым горадзе Алітусе з поспехам прайшоў тыдзень беларускай кухні.

ГУМАР

Псіхіятр:
— Ці працуеце вы ад кашмарных сноў?
— Наадварот, я ад іх маю асалоду.

Цэнзар пасля прагляду фільма:

— І вы яшчэ сцвярджаеце, што ваш фільм мае адукацыйнае значэнне! Чаму ж ён вушчыць?

— Як чаму? — здзіўляецца рэжысёр. — Няўжо ён не дапамагае вывучаць анатомію жанчыны?

Сварка дзвюх галівудскіх зорак:

— Не строй з сябе лэдзі!
Ты ж не ведаеш нават, хто бы-

лі твае маці і бабуля!
— Сапраўды, аб маёй бабулі гавораць рознае. Можна быць нават мая бабуля — гэта ты?

У рэстаране наведвальнік пытае ў афіцыянта:

— Што вы мне парайце ўзяць: яйкі ўсмятку або амлет?

— Не бярэце яйкі ўсмятку, мсьце, яны нясвежыя, вазьміце лепш амлет, у ім няма яек.

Гаспадар магазіна новаму прадаўцу:

— У чэлым я вам задаволены, але ў вас ёсць адзін недахоп.

— Які, сэр?

— Калі вы называеце пакупнікам чалавека, зайсёды чырванееце.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 449.